

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΤΠΕ ΚΑΙ Π.Ε.

Γιάννης Οργανόπουλος,

Δάσκαλος, ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής, - πρώην Υπεύθυνος Π.Ε. Α/θμιας Εκπ/σης Πιερίας

Εκπαιδευτικό Υλικό για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού μπορεί να είναι: α) ενημερωτικός (διδασκτικό υλικό / πηγή πληροφοριών) β) υποστηρικτικός (μαθησιακό υλικό / προτάσεις για δραστηριότητες, φύλλα εργασίας) γ) πηγή ιδεών για άντληση - επιλογή θεμάτων δ) εμπνευστικός.

Το εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να είναι: Βιβλίο, φυλλάδια, CD, DVD, βιντεοταινία, φάκελος δραστηριοτήτων ή πολυμορφικό με κάποια ή και όλα από τα προηγούμενα.

Το εκπαιδευτικό υλικό για την Π.Ε. προέρχεται:

α) απ' ευθείας από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. (έχει προμηθεύσει από το 2000 – 2001, μέσα από το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ (I), 2^ο Κ.Π.Σ, τα Γραφεία Π.Ε. και τις σχολικές βιβλιοθήκες με 12 πακέτα εκπαιδευτικού υλικού διαφόρων θεματικών ενότητων. Το υλικό αυτό εξακολουθεί να είναι αξιοποιήσιμο και στο μεγαλύτερο μέρος του επίκαιρο) β) από τα ΚΠΕ, τα οποία παράγουν εκπαιδευτικό υλικό πρωτίστως για την υποστήριξη των προγραμμάτων τους και των δικτύων που συντονίζουν γ) από τους Υπευθύνους Π.Ε. δ) από ΑΕΙ, διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚυΟ) και άλλους φορείς (π.χ. Μουσεία).

Τίτλοι εκπαιδευτικού υλικού από ΥΠ.Ε.Π.Θ. (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ (I), 2^ο Κ.Π.Σ.)

1. Περιβαλλοντική Εκπ/ση στο Δημοτικό Σχολείο	7. Θησαυρός από σκουπίδια
2. Ενέργεια-ανάπτυξη-περιβάλλον	8. Η βαλίτσα της καφέ αρκούδας
3. Ένα κουτί γεμάτο νερό	9. Ταξίδι στη ράχη της χελώνας
4. Βιώσιμες πόλεις	10. S.O.S.Ενέργεια (CD)
5. Η Ενέργεια και εμείς (CD)	11. Το Ποτάμι
6. Οικοκουτί (1)	12. Ερευνώντας το περιβάλλον της Ευρώπης

Ορισμένοι Ιστοχώροι & Πύλες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και όχι μόνο

- Εκπαιδευτική Περιβαλλοντική Πύλη (του πρώην Υπεύθυνου Π.Ε. Α/θμιας Εκπ/σης Πιερίας) στο www.yppre.gr με αναπροσανατολισμό στο <http://users.sch.gr/organopoulos>
- Πύλη Παιδαγωγικού Υλικού (του Πανεπιστημίου Αιγαίου) στο <http://www.env-edu.gr>
- Πύλη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (της Παιδαγωγικής Ομάδας του ΚΠΕ Καστοριάς) στο www.kpe.gr
- Περιβαλλοντική γωνιά (του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών) στο <http://www.ekke.gr/estia>
- Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Κ.Α.Π.Ε.) στο <http://www.cres.gr/kape>
- Εκπαιδευτική Πύλη e-υλικο (του Υπ. Παιδείας) <http://e-yliko.gr/default.aspx>
- Εκπαιδευτική Πύλη (του Σχολικού Συμβούλου 10^{ης} Περιφέρειας Δημ. Εκπ/σης Αθηνών Παναγιώτη Πήλιουρα) στο <http://users.sch.gr/ppiliour>
- Ιστότοπος της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας <http://www.eletaen.gr>
- ΚΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ <http://dide.pie.sch.gr/kpepie>
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ www.wwf.gr
- Online Εκπαιδευτικό Λογισμικό Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης <http://ts.sch.gr/software>

- Ψηφιακό Σχολείο – Ψηφιακό Εκπαιδευτικό περιεχόμενο <http://dschool.edu.gr/>
- ΚΣΕ Κατερίνης <http://ksekaterinis.blogspot.gr/>
- ΠΕΕΚΠΕ E-MAGAZIN για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση <http://www.peekpemagazine.gr/>

- <http://www.energybits.eu/GR/>
- <http://www.2020energy.eu/game> (παιχνίδι με μελέτες περίπτωσης περιβαλλοντικού περιεχομένου)

Ανακεφαλαιώνοντας:

- υπάρχει πληθώρα εκπαιδευτικών υλικών για την Π.Ε.
- υπάρχει πολυμορφία και διαθεσιμότητα στο διαδίκτυο
- τα περισσότερα από αυτά απευθύνονται στο δημοτικό και στο γυμνάσιο και πολύ λιγότερα στο νηπιαγωγείο
- πολλά από αυτά που απευθύνονται στο δημοτικό σχολείο επιδέχονται διαμόρφωσης για εφαρμογή τους στο νηπιαγωγείο
- πολλά έχουν εφαρμοστεί πιλοτικά κατά την ανάπτυξή τους από τις συγγραφικές ομάδες και στη συνέχεια έγινε η παραγωγή τους
- πολλά παραμένουν αναξιολογητά

Αξιολόγηση Υλικού Διαδικτυακών και άλλων Πηγών για Αξιοποίησή τους στην Εκπαιδευτική Διεργασία

Κάποια κριτήρια για την επιλογή και αξιοποίηση υλικού (ως εκπαιδευτικού υλικού) από διάφορες πηγές (διαδίκτυο, ΜΜΕ, βιβλία, περιοδικά, ...), μπορεί να είναι:

- Ηλικία μαθητών;
- Προέλευση της πληροφορίας/υλικού (επιστημονική εγκυρότητα και αξιοπιστία ή επιστημονική αβεβαιότητα);
- Τρόπος παρουσίασης της πληροφορίας/υλικού (γραπτός λόγος, εικόνα, ταινία, προφορική μαρτυρία, ...);
- Ελκυστικότητα περιεχομένου; - Ποιότητα ;
- Υποστηρικτικό της σχετικής στοχοθεσίας του προγράμματος;
- Μονοδιάστατος ή πολυδιάστατος χαρακτήρας;
- Κατά πόσον ενέχει κίνδυνο να αισθανθούν τα παιδιά υπαίτια για κάποια «περιβαλλοντικά ζητήματα»;

Τεχνικές αξιολόγησης ιστοσελίδων

Σημείωση: Το κείμενο που ακολουθεί και οι προτεινόμενες πιο κάτω σελίδες αντλήθηκαν από το πόνημα **Δαγδιλέλης, Β., (επιμ.), (2011),** *Επιμορφωτικό Υλικό για την Εκπαίδευση των Επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*, Τεύχος 1: Γενικό Μέρος, σελ. 198-202. Πάτρα, Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (EAITY).

«Λόγω του ότι υπάρχει πληθώρα πληροφορίας και επειδή αυτή μπορεί να εμφανίζεται ως «ανώνυμη» είναι απαραίτητο να αναπτύξει ο μαθητής δεξιότητες αξιολόγησης αυτών που βρίσκει. Μια αναζήτηση σε μια βιβλιοθήκη για παράδειγμα ή σε ένα περιοδικό σημαίνει αυτόματα ότι το υλικό αυτό έχει ήδη αξιολογηθεί από άλλους πριν το δει ο μαθητής. Όμως δε συμβαίνει το ίδιο όταν χρησιμοποιεί γενικότερα σελίδες στο WWW. Δεν υπάρχουν φίλτρα. Οποιοσδήποτε μπορεί να γράψει μια σελίδα με κείμενα χειρίστης ποιότητας σε οποιοδήποτε πεδίο. Οι πιο κατάλληλες πηγές βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο διαθεσιμότητας με τις χειρότερες. **Τεχνικές αξιολόγησης που θα μπορούσαν να τεθούν υπό μορφή ερωτημάτων είναι:**

- **Πρόκειται για προσωπική σελίδα;** Μια προσωπική σελίδα δεν είναι απαραίτητα κακή, όμως χρειάζεται προσοχή. Δεν υπάρχει η εγγύηση του εκδότη ή του κατόχου του domain για τις πληροφορίες στη σελίδα.
- **Από τι τύπο domain προέρχεται η πληροφορία στη σελίδα;** (εκπαιδευτικό, μη κερδοσκοπικό, εμπορικό, κυβερνητικό....) (βλ. .gov, .edu, org,....). Είναι η αρμόδια για να δώσει μια σχετική πληροφορία με το θέμα;

- **Ποιος έγραψε τη σελίδα;** (όνομα συγγραφέα, οργανισμού, ιδρύματος, e-mail, πληροφορίες επικοινωνίας). Οι σελίδες όλες δημιουργούνται με κάποιο σκοπό στο μυαλό του δημιουργού τους είτε πρόκειται για πρόσωπο είτε για έναν οργανισμό, μια αντιπροσωπεία κλπ. Μια διεύθυνση e-mail για παράδειγμα χωρίς επιπλέον πληροφορίες για το συγγραφέα δε φτάνει για να εκτιμήσουμε τα διαπιστευτήρια του συγγραφέα.
- **Είναι η σελίδα ενημερωμένη;** (π.χ. στατιστικά δεδομένα που δεν είναι ενημερωμένα δεν είναι καλύτερα από ανώνυμα δεδομένα). Επίσης για κάποια θέματα κάποιος θέλει την τρέχουσα πληροφορία, για άλλα πληροφορία που δημοσιεύτηκε τον καιρό που υπήρχε το θέμα σε εξέλιξη. Σε κάποιες περιπτώσεις η σπουδαιότητα της ενημέρωσης της σελίδας έγκειται στο να πληροφορησει κατά πόσο ο συγγραφέας συνεχίζει να διατηρεί έναν ενδιαφέρον για τη σελίδα ή την έχει παρατήσει.
- **Υπάρχει τεκμηρίωση στις πληροφορίες που δίνονται;** (με άλλους συνδέσμους σε πρωτότυπες πηγές-σελίδες, σε βιβλία ή περιοδικά κλπ).
- **Αν είναι αναπαραγωγή από άλλη πηγή μήπως έχει υποστεί αλλοιώσεις;** Μπορεί να χρειάζεται να βρεθεί η αρχική πηγή για να διαπιστωθεί ότι η αντιγραφή είναι πλήρης. Αν για παράδειγμα πρόκειται για νόμιμη αναπαραγωγή ενός άρθρου από ένα έγκριτο περιοδικό θα πρέπει να συνοδεύεται από μια δήλωση σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα ή την χορήγηση άδειας αναπαραγωγής του υλικού.
- **Αν υπάρχουν σύνδεσμοι προς άλλες σελίδες, λειτουργούν;** Είναι αντιπροσωπευτικοί μιας σφαιρικής θεώρησης των πραγμάτων ή είναι μονόπλευροι: Δείχνουν μήπως μια προκατάληψη; Πολλές σελίδες προσφέρουν συνδέσμους σε άλλες σελίδες ανάλογου περιεχομένου και καλούν τον επισκέπτη να συγκρίνει τη δική τους πληροφορία με αυτήν των άλλων σελίδων. Όταν αυτή η παρακίνηση γίνεται προς σελίδες, με αντίθετο περιεχόμενο είναι πιθανό η αρχική σελίδα να είναι πιο ισορροπημένη και χωρίς προκαταλήψεις.
- **Είναι διαθέσιμες οι πληροφορίες της σελίδας και σε άλλες γλώσσες;** (Για παράδειγμα, σκεφτείτε μια σελίδα ενός κρατικού οργανισμού που παρέχει υπηρεσίες. Είναι οι πληροφορίες αυτές προσβάσιμες σε μέλη μειονοτήτων που μένουν στη χώρα;).
- Υπάρχει δυνατότητα να γίνει προβολή της σελίδα με τροποποίηση στην εμφάνιση της **ώστε να διευκολύνει άτομα που έχουν συγκεκριμένες ανάγκες;** (Για παράδειγμα σε άτομα με δυσκολίες στην όραση θα ήταν σημαντικό να μπορούν να προβάλλουν τη σελίδα με διαφορετική γραμματοσειρά και αλλαγές στο μέγεθος της γραμματοσειράς).
- **Υπάρχουν διαφημίσεις στη σελίδα;** Πρόκειται για άμεση ή έμμεση διαφήμιση;
- **Το κείμενο που παρουσιάζεται στη σελίδα είναι άρτιο γλωσσικά;** Υπάρχουν λάθη γραμματικά, συντακτικά, ορθογραφικά;
- Είναι το περιεχόμενο της σελίδας **σύμφωνο με τα κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα** της κοινωνίας στις οποίες τα μέλη απευθύνεται;»

Σελίδες που ασχολούνται με την ασφαλή αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο

<http://www.cnr.edu/home/bmcmanus/internetassign.html>

http://www.vuw.ac.nz/staff/alastair_smith/searching/eval.htm

<http://www.internet4classrooms.com/search.htm>

<http://moon.ouhsc.edu/kboyce/sdms/otherlinks/spidap.htm>

<http://www.internet4classrooms.com/teacher.htm> (Σελίδα με πολλούς συνδέσμους, που βοηθούν τους εκπαιδευτικούς στην αποτελεσματική χρήση του διαδικτύου)

<http://www.library.cornell.edu/olinuris/ref/research/webeval.html> (Ιστοχώρος του Cornell University, USA, με κριτήρια αξιολόγησης ιστοχώρων και ιστοσελίδων (Τελευταία επίσκεψη 19-01-2012).

http://www.lesley.edu/library/guides/research/evaluating_web.html (Ιστοχώρος της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Lesley, USA, με κριτήρια αξιολόγησης ιστοχώρων και ιστοσελίδων (Προσπελάστηκε 19-01-2012).

1. **Frey, K. (1986)**, *Η μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη, Αφοι Κυριακίδη.
2. **Αβέρωφ – Ιωάννου, Τ. (1983, 1994)**, *Μαθαίνοντας τα παιδιά να συνεργάζονται*, Αθήνα, Ουμάρι.
3. **Αγγελίδης, Ζ. (1993, 2003)**. *Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Εκδόσεις Art of Text. Θεσσαλονίκη.
4. **Αγγελίδου, Ε., Τσιλιμένη, Τ. (2009)**, *Η αφήγηση ως εργαλείο μάθησης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Δραστηριότητες και προτάσεις για την προσχολική και τη δημοτική εκπαίδευση*, Έκδοση: Καστανιώτη.
5. **Αλάμπη, Η., Μαλωτίδη, Β., Μαντζάρα, Μπ., (επιμ.), (2003)**, *Μεθοδολογία για την εφαρμογή εκπαιδευτικών υλικών στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, Πρακτικά Επιμορφωτικού Σεμιναρίου, Χημικό Τμήμα Πανεπιστημίου Αθηνών, 25,26/10/2003. Διοργάνωση: ΜΙΟ-ΕCSDE, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Δ/ση Α/θμιας Εκπ/σης Ανατ. Αττικής. Εκδόσεις: Art in Design-Creative Advertising. Διαθέσιμο στο <http://www.medies.net> (Προσπελάστηκε 3-12-2008).
6. **Αρχοντάκη, Ζ. Φιλίππου, Δ. (2003)**, *205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων, ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.
7. **Βασάλα, Π. & Φλογαΐτη, Ε. (2005)**, *Ο κόσμος της θάλασσας. Διαθεματική προσέγγιση. Εναλλακτικές διδακτικές τεχνικές και σχέδια εργασίας*. Αθήνα. Μεταίχιμο.
8. **Γεωργόπουλος, Α. & Τσαλίκη, Ε. (1993)**, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Αρχές – Φιλοσοφία, Μεθοδολογία, Παιχνίδια και Ασκήσεις*. Gutenberg, Αθήνα.
9. **Γεωργόπουλος, Α. (1998, 6η ανατύπ. 2002)**, *Γη: Ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης*, Αθήνα, Gutenberg.
10. **Γεωργόπουλος, Α., (2002)**, *Περιβαλλοντική ηθική*, Αθήνα, Gutenberg.
11. **Γεωργόπουλος, Α. (επιμ.), (2005)**, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται*, Αθήνα, Gutenberg.
12. **Γραίκος, Ν., (2004)**, *Ο λόφος με την παλιά εκκλησία στη ζωή του χωριού μου. Ερευνώ το παρελθόν και το παρόν προτείνω λύσεις για το μέλλον*, Κονταριώτισσα, ΥΠ.Ε.Π.Θ. - Παν. Αιγαίου - Δημοτικό Σχολείο Κονταριώτισσας. Διαθέσιμο στο http://users.sch.gr/organopoulos/bibliografia/graikos_lofos_palia_ekklisia_04.pdf.
13. **Γραίκος, Ν., (2006)**, *Αφηγήσεις και φωτογραφίες για το περιβάλλον του τόπου μου. Οι εθνογραφικές και οι εικονιστικές μαρτυρίες στην περιβαλλοντική εκπ/ση*, Κονταριώτισσα, ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Παν. Αιγαίου – Δημ. Σχολ. Κονταριώτισσας. Διαθέσιμο στο http://users.sch.gr/organopoulos/bibliografia/graikos_afigiseis_Fotogr_06.pdf.
14. **Δεληκανάκη, Ν. Κοκολάκη, Ρ., Νοϊδου, Μ. (2001)**, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Προσχολική Ηλικία*. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
15. **Δημητρίου, Αναστ., (2001)**, *Αγωγή Υγείας και Περιβάλλοντος. Έκθεση και Προστασία από τις Επικίνδυνες Ουσίες*. Το βιβλίο του εκπαιδευτικού. Θεσσαλονίκη, Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας. Διαθέσιμο στον ιστότοπο του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. http://www.elinyae.gr/el/category_details.jsp?cat_id=33 (Προσπελάστηκε 14-7-2008).
16. **Δημητρίου, Αναστ., (2001)**, *Αγωγή Υγείας και Περιβάλλοντος. Έκθεση και Προστασία από τις Επικίνδυνες Ουσίες*. Το βιβλίο του μαθητή. Θεσσαλονίκη, Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας. Διαθέσιμο στον ιστότοπο του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. http://www.elinyae.gr/el/category_details.jsp?cat_id=33 (Προσπελάστηκε 14-7-2008).
17. **Δημητρίου, Αναστ., (2009)**, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Περιβάλλον, Αειφορία. Θεωρητικές και Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο.
18. **Δημοπούλου, Μ., Χατζημιχαήλ, Μ. Ζόμπολας, Α., Μπαμπίλα, Ε. (2001)**, *Περιβαλλοντική Αγωγή για Μικρά Παιδιά*, Αθήνα, Εκδόσεις: Καλειδοσκόπιο.
19. **Δημοπούλου, Μ., Μπαμπίλα, Ελ., Φραντζή Αν. & Χατζημιχαήλ, Μ. (2003)**. *Εξερευνώ την πόλη μου. Προτάσεις για διαθεματικά σχέδια εργασίας*. Αθήνα, Εκδόσεις: Καλειδοσκόπιο.
20. **Θεοδωροπούλου, Ε., Καϊλα Μ., Bonnett, M., Larrere, C., (επιμ.), (2009)**, *Περιβαλλοντική ηθική: Από την έρευνα και τη θεωρία στην εφαρμογή*. Εκδόσεις Ατραπός.
21. **Κουλαϊδής, Β., (επιμ.) (2007)**, *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής – Δημιουργικής Σκέψης, (Για την πρωτοβάθμια εκπ/ση)*. Αθήνα, Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.Ε.Π.Ε.Κ.). Διαθέσιμο αρχείο στο http://www.oepk.gr/downloads_gr.html (Προσπελάστηκε 6-2-2010).
22. **Κούσουλας, Γ., (2008)**, *Προέγγιση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών/ Ινστιτούτο Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας/Ομάδα Περιβάλλοντος. Διαθέσιμο στον Ιστότοπο του ΕΚΚΕ <http://www.ekke.gr/estia/Inteduc/KousoulasEnvEduApr.pdf>

23. **Λέκκας, Θ.** (επιμ.), (2005), *Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, 23-25/9/2005, Ισθμός Κορίνθου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου – ΥΠ.Ε.Π.Θ. (CD)¹. Διαθέσιμο και στο <http://www.kpe.gr>
24. **Λέκκας, Θ.** (επιμ.), (2006), *Πρακτικά 2^{ου} Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, 15-17/12/2006, Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αιγαίου – ΥΠ.Ε.Π.Θ. (CD). Διαθέσιμο και στο <http://www.kpe.gr>
25. **Λιαράκου, Γ., & Φλογαίτη, Ε.**, (2007), *Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Προβληματισμοί, τάσεις και προτάσεις*. Αθήνα. Εκδόσεις Νήσος.
26. **Ματσαγγούρας, Η.** (1987), *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση: Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας κατά ομάδες*, Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη.
27. **Ματσαγγούρας, Η.** (2003), *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*, Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη.
28. **Μιχαηλίδης, Μ.** (2003), *Ομαδικές Περιβαλλοντικές δραστηριότητες, σχέδια εργασίας και συνεργασία*, Αθήνα, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς & Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. (Διαθέσιμο και σε μορφή PDF στον ιστότοπο http://www.ekke.gr/estia/gr_pages/gr_index.htm (ημερομηνία πρόσβασης 30/9/2005).
29. **Μπακιρτζής, Κ.** (1996), *Η Δυναμική της Αλληλεπίδρασης στην Επικοινωνία*, Αθήνα, Gutenberg.
30. **Μπλιώνης, Γ.**, (2009), *Στα μονοπάτια της Π.Ε.*, Αθήνα, Εκδόσεις Κέδρος.
31. **Οργανόπουλος, Ιω., Καρυδιάς, Μ.**, (2008), *Σχεδιασμός, υποστήριξη, υλοποίηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, Π. Παντελεήμονας Πιερίας, Δ/ση Α/θμιας Εκπ/σης Πιερίας (Γραφείο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης) – ΚΠΕ Ανατ. Ολύμπου. Διαθέσιμο στον ιστότοπο www.yppe.gr στο σύνδεσμο «Βιβλιογραφία για την Π.Ε. & διαθέσιμα βιβλία στο διαδίκτυο».
32. **Οργανόπουλος, Ιω.**, (2010), *Η έννοια της αειφορίας στα σχολικά βιβλία. Η περίπτωση των βιβλίων της Γλώσσας της Γ' τάξης του δημοτικού σχολείου*, Κατερίνη, Εκδόσεις Μάτι. Διαθέσιμο στον ιστότοπο www.yppe.gr.
33. **Παπαδημητρίου, Β.** (1998, 2001), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και σχολείο: Μια διαχρονική θεώρηση*, Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω/ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ.
34. **Παρασκευόπουλος, Σ. & Κορφιάτης, Κ.** (2003), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρίες και μέθοδοι*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Χριστοδουλίδη.
35. **Παρασκευόπουλος, Στ.**, (2010), *Περιβαλλοντικός εγγραμματισμός. Τυπική και άτυπη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Δίσιγμα.
36. **Σχίζα, Κ.**, (2008), *Συστημική Σκέψη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ένα διδακτικό μοντέλο που οικοδομεί την κριτική σκέψη και τη σχέση με τον «άλλον»*, Αθήνα, Εκδόσεις Χ. Δαρδανός.
37. **Ταμουτσέλη, Κ.**, (2009), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολικός Χώρος*, Εκδόσεις Επίκεντρο.
38. **Ταμουτσέλη, Κ.**, (Εισαγωγή – Επιμέλεια), (2009), **PACE PAUL, ROBINSON JOHN, SHALLCROSS TONY, WALS ARJEN** (Συγγραφή), *Δημιουργώντας Βιώσιμα Σχολικά Περιβάλλοντα*, Εκδόσεις Επίκεντρο.
39. **Ταρατόρη – Τσαγκατίδου, Ε.** (2002), *Η μέθοδος Project στη θεωρία και στην Πράξη*, Θεσ/νίκη, Εκδόσεις Κυριακίδη.
40. **Τσαμπούκου - Σκαναβή Κ.** (2004), *Περιβάλλον και Επικοινωνία: Δικαίωμα στην Επιλογή*, Αθήνα, Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.
41. **Τσαμπούκου – Σκαναβή, Κ.** (2004), *Περιβάλλον και Κοινωνία – Μια σχέση σε αδιάκοπη εξέλιξη*, Αθήνα, Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.
42. **Φιλίππου, Δ., Καραντάνα, Π.**, (2010), *Ιστορίες για να ονειρεύεσαι... Παιχνίδια για να μεγαλώνεις... Για εμπύχωση βιωματικών ομάδων προσωπικής ανάπτυξης*. Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.
43. **Φέρμελη, Γ., Ρουσομουστακάκη-Θεοδωράκη, Μ., Χατζηκώστα, Κλ., Γκαίλιχ, Μ.**, (2008), *Οδηγός Ανάπτυξης Διαθεματικών Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Παιδαγωγ. Ινστιτούτο². Διαθέσιμο στο <http://pi-schools.sch.gr/dimotiko> (Ανασύρθηκε 6-3-09) & στο http://users.sch.gr/organopoulos/odigos_pe.htm .
44. **Φλογαίτη, Ε.** (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
45. **Φλογαίτη, Ε.** (2006), *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
46. **Χρυσafiίδης, Κ.** (1998, ανατύπ. 2006), *Βιωματική – Επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*, Αθήνα, Gutenberg.
47. **ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. – ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**, (2011). *ΟΔΗΓΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ: «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ» ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ, ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ 2011, ΑΘΗΝΑ*. Διαθέσιμο στο <http://digitalschool.minedu.gov.gr/info/newps.php#ε>, («Β. Οδηγοί για τον Εκπαιδευτικό / 9. Επιστημονικό Πεδίο: Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη»), σε αρχείο PDF. (Τελευταία επίσκεψη 13-03-2012).

¹ Τα CD με τα Πρακτικά του 1^{ου} και 2^{ου} Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Π.Ε. (α.α 23 & α.α 24 της βιβλιογραφίας), έχουν σταλεί από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου δια των Υπευθύνων Π.Ε. σε όλες τις σχολικές μονάδες της χώρας.

² Το συγκεκριμένο βιβλίο (α.α. 43 της βιβλιογραφίας), έχει σταλεί (ένα αντίτυπο) σε κάθε δημοτικό σχολείο.